

GINTER DZIERŻON

ZAKRESY SPRAWOWANIA WŁADZY RZĄDZENIA
W KANONICZNYM PORZĄDKU PRAWNYM
(KAN. 130 KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU)

W Tytule VIII Rozdziału II Księgi I „Normy Ogólne” w kan. 130 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ prawodawca zawarł pryncypia generalne dotyczące zakresów sprawowania władzy rządzenia. Postanowił: „Władza rządzenia zasadniczo jest wykonywana w zakresie zewnętrznym; czasem jednak tylko w zakresie wewnętrznym, tak mianowicie, że skutki, jakie jej wykonywanie zdolne jest wywołać w zakresie zewnętrznym, nie są uznawane w tym zakresie, chyba, że jest to postanowione w określonych przez prawo przypadkach”. Zapis tej regulacji stanie się przedmiotem szczegółowych analiz w tym opracowaniu.

1. ZNACZENIE POJĘCIA „ZAKRES” WYSTĘPUJĄCEGO W KAN. 130 KPK/83

Pojęcie „zakres” (*forum*) występujące w kan. 130 KPK/83 ma inne znaczenie, aniżeli to, które występowało w prawie rzymskim². Jak napisał R. Sobański

---

Ks. prof. dr hab. GINTER DZIERŻON – kierownik Katedry Historii, Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: g.dzierzon@uksw.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-5116-959X>

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritatis Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² Szerzej na ten temat zob. M. JOŃCA, *Forum*, [w:] *Leksykon tradycji rzymskiego prawa prywatnego. Podstawowe pojęcia*, red. A. Dębiński, M. Jońca, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2016, s. 155-156. W tym porządku prawnym pod pojęciem „forum” rozumiano miejsce rozstrzygnięcia sporów oraz właściwość sądową.

w regulacji tej termin ten „[...] oznacza sposób wykonywania aktów władzy rządzenia z identyfikacją po nazwisku adresatów (zakres zewnętrzny), czy z zachowaniem ich aminowości (zakres wewnętrzny)”³.

2. ZAPIS KAN. 196 CIC/17 I TRUDNOŚCI INTERPRETACYJNE Z NIM ZWIĄZANE

Jednym z bezpośrednich źródeł kan. 130 KPK/83 jest kan. 196 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.⁴ W kanonistyce uprawianej pod rządami Kodeksu piobenedyktyńskiego trudności interpretacyjne budziła treść tej regulacji. W pierwszym rzędzie komentatorzy wnosili zastrzeżenia co do określenia przez prawodawcę zakresu wewnętrznego mianem zakresu sumienia (*forum internum, seu conscientiae*)⁵. Niektórzy z nich uważali, iż funkcjonowanie tego forum sprowadza się do obszaru moralnego⁶. Z takim poglądem spotykamy się m.in. w „Komentarzu”, autorstwa F. Bączkowicza, J. Barona i W. Stawinogi. Odnosząc się do kwestii władzy jurysdykcyjnej zakresu wewnętrznego stwierdzili oni, iż „[...] jest to władza, którą Kościół wykonuje nad sumieniami [...]”⁷. Inni kanoniści mieli wątpliwości co do natury sprawowanej władzy. Utrzymywali oni, iż w tym wypadku nie szło o władzę w znaczeniu prawnym, ale jedynie o władzę w sensie moralnym⁸. Według A. Viany, poglądy te były nie do zaakceptowania, ponieważ zakresy władzy na forum wewnętrznym nie można ograniczyć wyłącznie do wymiaru moralnego⁹.

³ Zob. R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 130*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań: Pallottinum 2003, s. 215.

⁴ *Codex Iuris Canonici Pii X Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593 [dalej cyt.: CIC/17].

⁵ Kan. 196 CIC/17 posiadał następujące brzmienie: „Potestas iurisdictionis seu regiminis quae ex divina institutione est in Ecclesia, alia est fori externi, alia fori interni, seu constientiae, sive sacramentalis, sive extra-sacramentalis”.

⁶ Por. A. VIANA, *Comento al can. 130 CIC*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. I, Pamplona: EUNSA 1996, s. 845. Szerzej na ten temat zob. J.M. PAMMARÈS, *Le deuxième principe pour la réforme de droit canonique du synode des évêques de 1967. La coordination des fors dans droit canonique revistè trente ans après*, [w:] *I principia per la revisione del Codice di Diritto Canonico*, red. J. Canosa, Milano: Giuffrè Editore 2000, s. 104.

⁷ Zob. F. BĄCZKOWICZ, J. BARON, W. STAWINOĞA, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. I, Opole: Wydawnictwo św. Krzyża 1958, s. 415.

⁸ Por. V. DE PAOLIS, A. D’AURIA, *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma: Urbaniana University Press 2008, s. 427.

⁹ Por. VIANA, *Comento al can. 130 CIC*, s. 845.

Inny problem wiązał się z występowaniem w kan. 196 CIC/17 konstrukcji typu „alia...alia”. W związku z tym twierdzono, iż w kanonicznym porządku prawnym istnieją dwie kategorie władzy jurysdykcyjnej odnoszące się do zakresu zewnętrznego oraz zakresu wewnętrznego¹⁰. W tej kwestii myśl kanonistyczna jednak ewoluowała. W Schemacie Norm Ogólnych z 1976 r. bowiem spotykamy zapis, iż według obecnej doktryny oraz zgodnej opinii konsultorów nie rozróżnia się już pomiędzy władzą zakresu zewnętrznego i władzą zakresu wewnętrznego; dyferencje występują natomiast pomiędzy skutkami sprawowania władzy¹¹.

Zasygnalizowane uwagi kanonistów stały się przedmiotem dyskusji podczas prac nad rewizją Kodeksu z 1917 r. Część konsultorów sugerowała, aby w nowym kanonie zrezygnować z uwydatnienia zakresu wewnętrznego, gdyż dotyczy on sumienia; inni z kolei przekonywali, iż należy dążyć do skoordynowania zakresu zewnętrznego i wewnętrznego tak, aby uniknąć pomiędzy nimi konfliktu. Uwagi te w sposób szczególny odnosiły się do dwóch obszarów prawa, jakimi były prawo małżeńskie i prawo karne¹².

Przytoczone sugestie znalazły odzwierciedlenie w pryncypium II rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, zaaprobowanym podczas I Synodu Biskupów o następującym brzmieniu: „Confirmare autem oportet et indolem iuridicam nostri Codicis his quae forum externum respiciunt, et necessitatem fori interni prout a Ecclesia optimo iure per saecula viguit. Normae igitur in recognito Codice tradentur respicientes omnia quae ad forum externum attinent atque etiam, ubi salus animarum id exigat, normae quae pertinent ad provisiones in foro interno elargiendas.

Fori externi et interni optima coordinatio in Codice Iuris Canonici existat oportet quilibet conflictus inter utrumque vel dispereat vel ad minimum reductatur. Quod in iure sacramentali et in iure poenali peculiariter curandum est”¹³.

¹⁰ Por. H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. I, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 130, 6; P. VALDRINI, *Comunità, persone, governo*, Roma: Lateran University Press 2013, s. 256.

¹¹ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema canonum Libri I De normis generalibus*, Typis Polyglotis Vaticanis 1977, s. 8: „Notetur quoque in schemate non contradistingui potestatem regimini fori externi et potestatem fori interni seu conscientiae (uti fit in CIC, can. 196). Re quidem vera, potestas fori externi et potestas fori interni secundum hodiernam doctrinam et de unanimitate omnium consultorum scientia, est eadem potestas regimini cuius vero exerciti effectus possunt esse diversi”. Szerzej na ten temat zob.: SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 130, 12.

¹² Por. DE PAOLIS, D’AURIA, *Le norme generali*, s. 427.

¹³ Zob. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Principia quae Codicis Iuris Canonici recognitionem dirigat a Pontificia Commissione proposita et primi generali coetus «Synodi Episcoporum» examini subiecta*, Typis Polyglotis Vaticanis 1967, s. 9. Szerzej na ten temat

3. MODYFIKACJA ZAPISU KAN. 130 KPK/83 I JEJ DOKTRYNALNE KONSEKWENCJE

Nie ulega wątpliwości, że brzmienie kan. 130 KPK/83 jest bardziej precyzyjne. W obowiązującej bowiem regulacji nie mówi się już o forum sumienia¹⁴; w interpretacji tej regulacji w pierwszej kolejności interesujące są dwa wątki, mianowicie, kwestia znaczenia normatywnych terminów: „zakres zewnętrzny” – „zakres wewnętrzny” oraz problem odniesienia władzy rządzenia do wymienionych zakresów sprawowania władzy. Ponadto, określono w nim zasady skuteczności działań podejmowanych w poszczególnych zakresach.

3.1. Znaczenie pojęć podstawowych „zakres zewnętrzny” – „zakres wewnętrzny”

3.1.1. Zakres zewnętrzny

Zakres zewnętrzny w prawie kanonicznym jest obszarem naturalnym sprawowania władzy¹⁵. Jego funkcjonowanie wiąże się ze społecznym aspektem życia Kościoła¹⁶. Świadczy o tym normatywny zwrot „Potestas regiminis de se exercetur” występujący w kan. 130 KPK/83. Na forum tym podejmowane są akty użyteczności publicznej służące dobru publicznemu, regulujące relacje zewnętrzne członków społeczności i działalności wspólnoty¹⁷. Tym, co je charakteryzuje to ich publiczny charakter oraz udowodnialność¹⁸.

3.1.2. Zakres wewnętrzny

Na forum wewnętrznym władza natomiast sprawowana jest w sposób tajny¹⁹. Zakres ten może mieć charakter sakramentalny lub pozasakramentalny²⁰. Ma cha-

---

zob.: J. ARRIETA, *Commento al can. 130 CIC*, [w:] *Codice di Diritto Canonico e le leggi complementari*, red. J. Arrieta, Roma: Coletti a San Pietro 2007, s. 144; Socha, *Allgemeine Normen*, ad 130, 6.

¹⁴ Por. P. ERDŐ, *Forum zewnętrzne i forum wewnętrzne w prawie kanonicznym*, [w:] *Forum externum i forum internum w prawie kanonicznym. Między prawem a sumieniem*, red. A. Skorupa, Lublin: Wydawnictwo KUL 2006, s. 14.

¹⁵ Por. ARRIETA, *Commento ai can. 130 CIC*, s. 144.

¹⁶ Por. J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma: EDIURCLA 1999, s. 481.

¹⁷ Por. F.J. URRUTIA, *Foro giuridico*, [w:] *Nuovo dizionario di Diritto Canonico*, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlanda, Cinisello Balasamo: San Paolo 1993, s. 536; F. WERNZ, P. VIDAL, *Ius Canonicum*, t. II, Romae: Aedes Universitatis Gregoriana 1923, s. 353: „Iurisdicatio fori externi illa est quae primario et di recte refertur ad bonum publicum sive commune fidelium, sive Ecclesiae, ordinat relationes sociales membrorum Ecclesiae atque exercetur publice in facie Ecclesiae et cum effectibus iuridicis et socialis”.

¹⁸ Por. ERDŐ, *Forum zewnętrzne*, s. 15.

¹⁹ Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 481.

rakter sakramentalny, jeśli władza jest sprawowana w sakramencie pokuty; ma charakter pozaskramentalny, jeśli władza jest sprawowana poza tym sakramentem, nie mając charakteru publicznego²¹. Mówiąc o tym forum, trzeba mieć na uwadze fakt, iż nie można, jak to sugerowali niektórzy kanoniści, ograniczać go do sfery ludzkiego sumienia, ale nie można też zapominać, iż obejmuje ono ludzkie sumienie²². Z tych powodów podczas prac kodyfikacyjnych podjęto decyzję, aby w treści kan. 130 KPK/83 nie wprowadzać terminu „forum conscientiae”²³. W obszarze tym Kościół rozpatruje sprawy wiernych, dotyczące ich dobra prywatnego²⁴. Najczęściej skutki podejmowanych decyzji w tej sferze odnoszą się wyłącznie do osoby (osób); zwykle nie można ich udowodnić w zakresie zewnętrznym²⁵.

3.2. Władza rządzenia a zakresy sprawowania władzy

Poprzez modyfikację zapisu kan. 130 KPK/83 zostały rozwiane wątpliwości, o których była mowa już wcześniej, występujące wśród komentatorów Kodeksu z 1917 r. dotyczące dualistycznego charakteru władzy rządzenia. Obecnie kanoniści zgodnie stoją na stanowisku, iż w kanonicznym porządku prawnym nie istnieją dwie władze, ale jest jedna władza sprawowana bądź to sferze zewnętrznej, bądź też w sferze wewnętrznej²⁶. Rozwijając ten wątek twierdzą oni, iż oba te zakresy są integralną częścią kanonicznego porządku prawnego. Wskazują też, iż nie można tych obszarów traktować jako wzajemnie od siebie odseparowanych²⁷. Zasada ta znalazła aplikację w treści kan. 74 KPK/83, w myśl którego „choćby z łaski udzielonej mu ustnie może ktoś korzystać w zakresie wewnętrznym, jednak obowiązany jest udowodnić ją w zakresie zewnętrznym, ilekroć ktoś domaga się tego zgodnie z prawem”²⁸. Kanoniści podejmując problem zróżnicowania zachodzącego pomiędzy tymi forami podkreślają, iż różnica nie tkwi w naturze

²⁰ Takie rozróżnienie występowało w kan. 196 CIC/17.

²¹ Por. ARRIETA, *Comento ai can. 130 CIC*, s. 144; VIANA, *Comento al can. 130 CIC*, s. 846; SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 130, 4.

²² Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 481.

²³ Tamże.

²⁴ Por. DE PAOLIS, D’AURIA, *Le norme generali*, s. 428; ERDŐ, *Forum zewnętrzne*, s. 13.

²⁵ Por. A. MONTAN, *Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa*, Bologna: EDB 2000, s. 169-170.

²⁶ Por. DE PAOLIS, D’AURIA, *Le norme generali*, s. 428; URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 536.

²⁷ Por. L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Comento giuridico-pastorale*, t. I, Roma: Edizioni Dehoniane 1996, s. 207; GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 482; J. MAZAÑAREZ, *Comento al can. 130 CIC*, [w:] *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. L. De Echeverría, Madrid: Biblioteca de autores cristianos 1985, s. 105.

²⁸ Por. URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 537.

władzy, bo ona jest jedna, ale tkwi w sposobie sprawowania władzy²⁹ oraz w kwestii skutków jej wykonywania³⁰.

3.3. Skuteczność sprawowania władzy w poszczególnych zakresach

Forum zewnętrzne, co jest rzeczą zrozumiałą, jest zasadniczym obszarem sprawowania władzy kościelnej³¹. Świadczy o tym normatywny zwrot „de se exercetur”. Sprawowanie bowiem władzy w Kościele zasadniczo służy dobru publicznemu³². Wykonywanie jej w zakresie wewnętrznym natomiast jest bardziej ograniczone. Komentatorzy mówią o jej wyjątkowym charakterze³³. Służy ona zbawieniu wiernych³⁴.

Z reguły działania podejmowane na tym forum skutkują wyłącznie w tym obszarze³⁵. Dotyczą one szczególnych przypadków (*la persona in causa*). Przykładem może być udzielenie dyspensy od przeszkody tajnej (kan. 1079 § 3 KPK/83), bądź też zwolnienie z cenzury (kan. 1357 KPK/83)³⁶. Na marginesie należy dodać, iż w obowiązującej kodyfikacji został zniesiony kan. 202 §§ 1-3 CIC/17, zgodnie z którym akt jurysdykcyjny czy to zwyczajny, czy też delegowany podjęty w zakresie zewnętrznym miał znacznie także w zakresie wewnętrznym, lecz nie odwrotnie (§ 1). Kto miał władzę w zakresie wewnętrznym mógł ją sprawować także poza spowiedzią, o ile w konkretnym przypadku nie był wymagany sakrament pokuty (§ 2). Jeśli zakres, dla którego władza została udzielona, nie został wyraźnie określony, to należało przyjąć, że władza została udzielona dla obu zakresów, chyba, że co innego wynikało z natury rzeczy (§ 3)³⁷.

Jak piszą V. De Paolis i A. D’Auria, konflikty pomiędzy forum zewnętrznym i wewnętrznym w dużej mierze zostają rozwiązane, jeśli decyzje zakresu wewnętrznego są uznawane także na forum zewnętrznym³⁸. Należy jednak zauważyć, iż zgola odmienne pryncypium generalne zostało skodyfikowane w kan. 130 KPK/83. Ustawodawca bowiem stanowi, iż skutki sprawowania władzy na tym

²⁹ Por. ERDÖ, *Forum zewnętrzne*, s. 14.

³⁰ Por. MONTAN, *Il diritto*, s. 169.

³¹ Por. MAZAÑAREZ, *Comento al can. 130 CIC*, s. 105.

³² Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 482.

³³ Por. DE PAOLIS, D’AURIA, s. 429.

³⁴ Por. C.M. FABRIS, *Il foro interno nell’ordinamento giuridico ecclesiale*, „Prawo Kanoniczne” 58 (2015), nr 3, s. 45-53.

³⁵ Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 482.

³⁶ Tamże.

³⁷ Por. F. URRUTIA, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae: Pontificia Universitas Gregoriana 1983, s. 90.

³⁸ Por. DE PAOLIS, D’AURIA, *Le norme generali*, s. 429.

forum z reguły nie są uznawane na forum zewnętrznym. Przyjęcie takiej zasady wynika z faktu, że decyzje podjęte w zakresie wewnętrznym nie mają publicznego charakteru³⁹.

Jeśli więc wystąpiłaby taka sytuacja, że skutki wywołane na forum wewnętrznym nie byłyby uznane na forum zewnętrznym, a jednocześnie byłaby taka wola, aby skutkowały również na tym forum, to wtedy konieczne byłoby podjęcie stosownej decyzji przez kompetentną władzę w zakresie zewnętrznym. Taką ewentualność przewidziano w kan. 1357 §§ 1-2 KPK/83. Mianowicie, spowiednik może zwolnić z cenzury ekskomuniki lub interdyktu, wiążącej mocą samego prawa, jeszcze niedeklarowanej, jeśli penitentowi trudno jest trwać w grzechu ciężkim przez czas konieczny do tego, aby zaradził temu kompetentny przełożony (kan. 1357 §1 KPK/83). W ciągu miesiąca jednak powinien się on odnieść do tej władzy celem zaradzenia zaistniałej sytuacji. Należy dodać, iż w obowiązującej kodyfikacji nie przejęto zapisu kan. 2251 CIC/17, w myśl którego w takim przypadku wystarczyło udowodnienie danej absolucji lub jej domniemanie⁴⁰.

Kontynuując te rozważania należy skonstatować, iż w kan. 130 KPK/83 znalazła się też klauzula „chyba że jest to postanowione w określonych przez prawo przypadkach”. Prawodawca nie wyklucza więc wprowadzenia odmiennych rozwiązań⁴¹. Zdaniem J. Garcíá Martín’a, przyzwolenie na taką ewentualność wynika z pragnienia uniknięcia konfliktów pomiędzy oboma zakresami⁴². Zatem w szczególnych przypadkach decyzja podjęta na forum wewnętrznym osiąga również skuteczność na forum zewnętrznym. Takie rozwiązanie występuje w kan. 1082 KPK/83, zgodnie z którym „Jeśli czego innego nie postanawia reskrypt Penitencjarii, dyspensa udzielona w zakresie wewnętrznym niesakramentalnym od przeszkody tajnej, powinna być wpisana do księgi przechowywanej w tajnym archiwum kurii i nie jest potrzebna inna dyspensa w zakresie zewnętrznym, gdy przeszkoda tajna stanie się publiczną”⁴³. A zatem w wypadku upublicznienia faktu wystarczy, iż nupturienci przedstawią dokument pochodzący z tajnego archiwum kurii, że dyspensa od przeszkody została udzielona na forum wewnętrznym⁴⁴. Inna sytuacja natomiast miałaby miejsce wówczas, gdy dany przypadek nie byłby przewidziany ustawą, a decyzja podjęta w sferze wewnętrznej zostałaby

³⁹ Por. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 130, 12.

⁴⁰ Por. URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 537.

⁴¹ Por. SOBĄŃSKI, *Komentarz do kan. 130*, s. 215.

⁴² Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 482.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Por. URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 537-538.

upubliczniona. W takich uwarunkowaniach dla uzyskania jej skuteczności w zakresie zewnętrznym konieczne byłoby wydanie stosownego aktu przez kompetentną władzę na tym forum⁴⁵.

4. KONFLIKT ZAKRESÓW

W przytoczonym już wyżej pryncypium II prac kodyfikacyjnych założono, iż konflikty należy wyeliminować do minimum. Nie można jednak wykluczyć, iż mogą one wystąpić w rozwiązaniach systemowych. Problem ten rozważył szczegółowo P. Steczkowski w monografii *Il conflitto fra foro interno e foro esterno nel diritto matrimoniale canonico*⁴⁶. Dlatego też ta kwestia wymaga omówienia w tym opracowaniu.

Jeśli w kanonicznym porządku prawnym występuje konflikt pomiędzy zakresem zewnętrznym i zakresem wewnętrznym, to nie wynika on z konfliktu pomiędzy sumieniem a prawem lub też z konfliktu pomiędzy normami, które występują w różnych obszarach; idzie o konflikt występujący pomiędzy dwiema normami kanonicznymi w obszarze tego systemu, z których jedna jest tajna, a zarazem ignorowana przez wspólnotę, druga natomiast jest publiczna⁴⁷. Wyjaśniając ten problem P. Erdö stwierdził: „Jeśli motywy, dla których ta okoliczność opisana w ustawie nie realizuje się w konkretnym przypadku są ukryte, podczas gdy istnieje domniemanie, że przypadek odpowiada przypadkowi opisanemu w ustawie, pojawia się napięcie. Napięcie jednak nie powstaje między rzeczywistością prawną i rzeczywistością porządku moralnego, ponieważ rzeczywistość obiektywnie jest jedna. Napięcie powstaje między rzeczywistością domniemaną, którą na forum zewnętrznym musimy traktować jakby była prawdziwą i rzeczywistością obiektywną, której nie można udowodnić i nie udowodniona jest publicznie”⁴⁸. Podobny pogląd wyraził F. Urrutia wskazując, iż w tym wypadku chodzi o sytuację, w której władza kompetentna przyzwala na podjęcie działania, które chociażby było ważne na forum wewnętrznym, to jednak nie można go dokonać w tym obszarze, ponieważ jest przeciwne normie publicznej. Ze względu na niemożność udowodnienia podjętej decyzji, społeczność nie może uznać prawnego charakteru podjętego działania⁴⁹.

⁴⁵ Por. CHIAPPETTA, *Il Codice*, s. 207.

⁴⁶ Por. P. STECZKOWSKI, *Il conflitto fra foro interno e foro esterno nel diritto matrimoniale canonico*, Roma: Pontificia Universitas Gregoriana 1998, s. 53-180.

⁴⁷ Por. URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 537-538.

⁴⁸ Zob. ERDÖ, *Forum zewnętrzne*, s. 18.

⁴⁹ Por. URRUTIA, *Foro giuridico*, s. 537-538.

ZAKOŃCZENIE

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż poprzez wprowadzenie zmodyfikowanego zapisu w kan. 130 KPK/83 zostały rozwiązane pewne wątpliwości interpretacyjne istniejące wśród komentatorów kan. 196 CIC/17. Niedorzeczne byłoby sprowadzenie zakresu władzy rządu jedynie do zakresu zewnętrznego. Natura bowiem Kościoła nie wyraża się wyłącznie w tym wymiarze. Kościół posiada przecież zarówno naturę widzialną, jak i niewidzialną⁵⁰. Większość działań władzy rządu jest podejmowanych w zakresie zewnętrznym, ponieważ służą one dobru publicznemu⁵¹. Pomimo tego bezsprzecznego faktu, niektóre z nich są działaniami wykonywanymi w sferze wewnętrznej. Zakres ten nie ogranicza się do sfery sumienia, ponieważ obejmuje on swym zasięgiem szerszy obszar. Jest rzeczą zrozumiałą, iż z reguły akty dokonane na forum wewnętrznym, ze względu na tajność i brak publicznego charakteru, skutkują wyłącznie w tym zakresie. Ustawodawca poprzez wprowadzenie klauzuli typu „chyba że jest to postanowione w określonych przez prawo przypadkach” nie wyklucza odmiennego rozwiązania, zgodnie z którym decyzje podjęte na forum wewnętrznym osiągają także skuteczność na forum zewnętrznym. Założenie możliwości wystąpienia takiej ewentualności ma zapobiec powstaniu konfliktów pomiędzy tymi zakresami.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Codex Iuris Canonici Pii X Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984.
- PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Principia quae Codicis Iuris Canonici recognitionem dirigit a Pontificia Commissione proposita et primi generali coetus «Synodi Episcoporum» examini subiecta, Typis Polyglotis Vaticanis 1967.
- PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Schema canonum Libri I De normis generalibus, Typis Polyglotis Vaticanis 1977.

⁵⁰ Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 480; ARRIETA, *Commento ai can. 130 CIC*, s. 144; VIANA, *Comento al can. 130 CIC*, s. 845.

⁵¹ Por. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 482.

LITERATURA

- ARRIETA Juan: Comento al can. 130 CIC, [w:] Codice di Diritto Canonico e le leggi complementari, red. J. Arrieta, Roma: Coletti a San Pietro 2007, s. 144.
- BĄCZKOWICZ Franciszek, BARON Józef, STAWINOĞA Władysław, Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa, t. I, Opole: Wydawnictwo św. Krzyża 1958.
- CHIAPPETTA Luigi: Il Codice di Diritto Canonico. Comento giuridico-pastorale, t. I, Roma: Edizioni Dehoniane 1996.
- DE PAOLIS Velasio, D'AURIA Andrea: Le norme generali di Diritto Canonico. Comento al Codice di Diritto Canonico, Roma: Urbaniana University Press 2008.
- ERDŐ Peter: Forum zewnętrzne i forum wewnętrzne w prawie kanonicznym, [w:] Forum externum i forum internum w prawie kanonicznym. Między prawem a sumieniem, red. A. Skorupa, Lublin: Wydawnictwo KUL 2006, s. 11-36.
- FABRIS Constantino M.: Il foro interno nell'ordinamento giuridico ecclesiale, *Prawo Kanoniczne* 58 (2015), nr 3, s. 59-64.
- GARCÍA MARTÍN Julio: Le norme generali del Codex Iuris Canonici, Roma: EDIURCLA 1999.
- JOŃCA Maciej: Forum, [w:] Leksykon tradycji rzymskiego prawa prywatnego. Podstawowe pojęcia, red. A. Dębiński, M. Jońca, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2016, s. 155-156.
- MAZAÑAREZ Juan: Comento al can. 130 CIC, [w:] Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada, red. L. De Echeveria, Madrid: Biblioteca de autores cristianos 1985, s. 105-106.
- MONTAN Agostino: Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa, Bologna: EDB 2000.
- PAMMARÈS Jean Marie: Le deuxième principe pour la réforme de droit canonique du synode des évêques de 1967. La coordination des fors dans droit canonique revistè trente ans après, [w:] I principia per la revisione del Codice di Diritto Canonico, red. J. Canosa, Milano: Giuffrè Editore 2000, s. 104-126.
- SOBAŃSKI Remigiusz: Komentarz do kan. 130, [w:] Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. I: Księga I. Normy ogólne, red. J. Krukowski, Poznań: Pallottinum 2003, s. 214-215.
- SOCHA Hubert, Allgemeine Normen, [w:] Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici, red. K. Lüdicke, t. I, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 130.
- STECZKOWSKI Piotr: Il conflitto fra foro interno e foro esterno nel diritto matrimoniale canonico, Roma: Pontificia Universitas Gregoriana 1998.
- URRUTIA Franciscus: De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I, Romae: Pontificia Universitas Gregoriana 1983.
- URRUTIA Franciscus: Foro giuridico, [w:] Nuovo dizionario di Diritto Canonico, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlanda, Cinisello Balasamo: San Paolo 1993, s. 536-539.
- VALDRINI Patrick: Comunità, persone, governo, Roma: Lateran University Press 2013.
- VIANA Antonio: Comento al can. 130 CIC, [w:] Comentario exegético al Código de Derecho Canónico, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. I, Pamplona: EUNSA 1996, s. 845-847.
- WERNZ Franciscus, VIDAL Petrus, Ius Canonicum, t. II, Romae: Aedes Universitatis Gregorianae 1923.

ZAKRESY SPRAWOWANIA WŁADZY RZĄDZENIA
W KANONICZNYM PORZĄDKU PRAWNYM
(KAN. 130 KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU)

S t r e s z c z e n i e

W zaprezentowanym opracowaniu Autor dokonał szczegółowej interpretacji kan. 130 KPK/83. Z przeprowadzonych analiz wynika, iż poprzez wprowadzenie zmodyfikowanego zapisu kan. 130 KPK/83 zostały rozwiązane pewne wątpliwości interpretacyjne, które wystąpiły u komentatorów kan. 196 CIC/17. Według Autora, niedorzeczne byłoby sprowadzenie zakresu władzy rządzenia wyłącznie do zakresu zewnętrznego. Natura bowiem Kościoła nie wyraża się wyłącznie w tym wymiarze. Kościół posiada przecież zarówno naturę widzialną, jak i niewidzialną. Większość działań władzy rządzenia jest podejmowanych w zakresie zewnętrznym, ponieważ służą one dobru publicznemu. Pomimo tego bezsprzecznego faktu, niektóre z nich są działaniami wykonywanymi w sferze wewnętrznej. Tej ostatniej sfery nie można ograniczyć do sfery sumienia, ponieważ ma ona szerszy zakres. Jest rzeczą zrozumiałą, iż z reguły decyzje podjęte na forum wewnętrznym ze względu na tajność i brak publicznego charakteru skutkują wyłącznie na tym forum. Ustawodawca poprzez wprowadzenie klauzuli typu „chyba że jest to postanowione w określonych przez prawo przypadkach” nie wyklucza odmiennego rozwiązania, zgodnie z którym akty dokonane na forum wewnętrznym osiągają także skuteczność na forum zewnętrznym. Założenie możliwości wystąpienia takiej ewentualności ma zapobiec powstaniu konfliktów pomiędzy tymi zakresami.

Słowa kluczowe: władza rządzenia; zakres zewnętrzny; zakres wewnętrzny

THE SCOPE OF AUTHORITY OF THE POWER
OF GOVERNANCE IN THE CANONICAL LEGAL ORDER
(CAN. 130 1983 CODE OF CANON LAW)

S u m m a r y

The author of the presented article carried out a thorough interpretation of Can. 130 1983 Code of Canon Law. His analyses show that introducing a modification to this canon resolved certain interpretative doubts which aroused among commentators of Can. 196 CIC/17. According to the author, it would be unreasonable for the power of governance to be exercised for the external forum only since the nature of the Church is not only expressed in this dimension – the Church has both visible and invisible nature. It remains reasonable that in major part the power of governance is exercised for the external forum as it serves the common good. Sometimes, however, the power is exercised for the internal forum alone. This cannot be only limited to the category of conscience since it has a much wider scope. It is clear that in general the decisions made for the internal forum, because of their secrecy and lack of public character, have effects only for this forum. By introducing clauses such as “except insofar as the law establishes it in determined cases” the legislator does not rule out other solution according to which the power exercised for the internal forum has effects also for the external forum. The aim of considering such a possibility was to prevent potential conflicts between the two forums.

Key words: power of governance; external forum; internal forum